

Драгана Богавац
Учитељски факултет у Београду

Методичка теорија и пракса број 1/ 2018.
УДК: 37.
стр. 193 - 194.

ВАСПИТАНИК

Васпитаник – индивидуа која се налази у процесу **васпитања** (шире значење), онај коме је потребна одређена систематска васпитна брига; тиме се баве – **васпитачи, родитељи, наставници** и сви они који су укључени у васпитно-образовни процес, с циљем да се *в.* омогући да развије своју личност у целини, своје способности, изгради поглед на свет итд. *В.* у ужем смислу сматра се свако **дете у предшколској установи**, одмаралишту, специјалној установи и сл., као и **ученици основних школа и средњих школа**, јер се они налазе у установама у којима се одвија васпитни и образовни процес.

У васпитно-поправним домовима и сличним институцијама деца и омладина такође се називају *в.* Процес васпитања чини систем различитих утицаја на развој појединца, и не јавља се увек као идентичан процес. У односу на *в.* ти утицаји се разликују по својим својствима (значај и улога, дomet, интензитет, ниво организованости и систематичности). Васпитање појединца (*в.* / дете / ученик) може да се реализује на различитим нивоима сложености организације, од осмишљавања елементарних активности (активности које се одвијају у **породици**, породично васпитање) до различитих сложених система активности (активности у сфери јавног система васпитања и образовања).

Елементарне активности на предшколском узрасту усмерене су на одређене развојне токове *в.* (формирање одређених навика, стицање елементарних **знања**). Сви поступци, активности и методе који се предузимају у циљу остваривања прогресивних промена код *в.* треба да чине систем утицаја, одн. скуп непротивречних утицаја. Ово је општа карактеристика систематичности (произлази из својства организованости и целисходности васпитања).

У процесу васпитања важни чиниоци који утичу на развој *в.* су: активност, интеракција и мотивација. Активност ће омогућити оптималан развој *в.* уколико су све фазе (планирање, организација и реализација) у процесу васпитања усмерене ка ставрању одговарајућих услова за његову реализацију. У процесу васпитања посебан значај имају „препреке“ (нпр. проблемска ситуација, морална дилема), тј. ситуације које су за *в.* нове и неразумљиве, или непознате. Препреке могу бити мисаоне (когнитивне), оне које треба да омогуће мисаоне активности *в.* (домен **интелектуалног васпитања и образовања**) или физичке – захтевају психомоторну активност (домен физичког васпитања). Примереним активностима или системом активности *в.* може да – самостално или уз помоћ васпитача, наставника или другог *в.* – „савлада препреку“. „Препрека“ треба да буде прилагођена (интензитет „препреке“ – ниво непознатог и неразумљивог у њеном садржају) могућностима *в.*

Ефикасност процеса васпитања зависи од позиције „препреке“ у области неке способности, **вештине** или знања. Уколико је она постављена у областима које су код *в.* већ развијене, немогуће је очекивати прогресивну промену. Важан чинилац васпитања *в.* представља интеракција. Активност *в.* у оквиру неког васпитно-образовног задатка прожета је интеракцијом, а она по природи може бити вишесмерна и вишеслојна. Позиција *в.* у васпитном процесу је активна уколико постоји одређени ниво мотивације, што указује да је мотивација једна од суштинских карактеристика тог процеса. Објективно постоји проблем одређивања границе намерних утицаја, који су домен васпитања, и ненамерних утицаја, одн. утицаја изван области васпитања (долазе од других фактора развоја *в.*).

Литература:

- V. Brecinka, „Nauka o vaspitanju“ (прев.), *Pedagogija*, 2, 1990;
G. Mialaret, *Uvod u edukacijske znanosti* (прев.), 1989;
A. Bostelmann – M. Fink, *Padagogische Prozesse im Kindergarten / Planung, Umsetzung, Evaluation*, 2007;
W. Tietze – H.G. Rossbach – K. Grenner, *Kinder von 4 bis 8 Jahren*, 2005.